नामः डिल्लीराज जोशी
पदः प्रमुख
प्रमाणिकरण मितिः २०८०/०९/०१

विपद व्यवस्थापन स्वयंसेवक ब्युरो गठन तथा परिचालन निर्देशिका, २०८०

प्रस्तावनाः

समुदायमा कुनै विपद् आइहालेमा र समुदायका मानिसहरु आपत्कालिन अवस्थामा परेको समयमा त्यही समुदायका ब्यतिहरुले नै विपद्को पहिलो प्रति कार्य गर्न सक्छन्। तर विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्व तयारी, विपद् प्रतिकार्य र विपद् पुनर्लाभका क्रियाकलापमा स्थानीय तहमा दक्ष जनशक्तिको कमी, प्रयाप्त जनचेतनाका साथै वित्तीय तथा भौतिक स्रोतको कमी रहेको अवस्थामा विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन स्थानीय स्वयंसेवकहरूको भूमिका महत्वपूण रहेको देखिन्छ।

विपद् पूर्व तयारीर विपद् प्रतिकार्यका क्षेत्रमा स्वयंसेवकहरु लाई प्रभावकारी र व्यवस्थित रुपमा परिचालन र व्यवस्थापन गरी विपद्का समयमा जन धनको क्षति न्यूनीकरण गर्न स्वयंसेवकहरुको आवश्यक क्षमता अभि बृद्धि र संस्थागत विकास गर्दै नगरपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य क्षमतालाई मजबुत बनाउनका लागि यो निर्देशिका जारी गरिएको छ।

१. प्रारम्भिक

१. संक्षिप्तनाम र प्रारम्भः (क) यो निर्देशिकाको नाम "नगर विपद् व्यवस्थापन स्वयंसेवक ब्युरो गठन तथा परिचालन निर्देशिका, २०८०" रहेकोछ।

(ख) यो निर्देशिका तुरून्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषाः (क) विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामाः

(क) "नगरकार्यपालिका" भन्नाले अमरगढी नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकालाई भन्ने सम्झनु पर्छ ।

(ख) "ऐन" भन्नाले अमरगढी विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७६ सम्झनु पर्छ।

(ग) "नगर" भन्नाले अमरगढी नगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ।

(घ) "नगरसभा" भन्नाले अमरगढी नगरपालिकाको नगर सभालाई सम्झनु पर्छ।

(ङ) "वडा भन्नाले नगरका वडा समितिलाई सम्झनु पर्दछ।

(च) "स्वयंसेवक" भन्नालेनगर, वडा तथा समुदाय स्तरमा गठन भएका विपद् पूर्वतयारी, प्रति कार्यका लागि प्राथमिक उपचार, आधारभुत खोज तथा उद्धार,अग्निनियन्त्रण, विपद पश्चात लेजाजोखा तथा अन्यविपद जोखिम न्यूनीकरण तथा ब्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम प्राप्त विना पारिश्रमिक स्वेच्छाले खटिने जनशक्ति सम्झनु पर्छ।

(छ) "निर्देशिका" भन्नाले विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन स्वयंसेवक ब्युरो गठन तथा परिचालन निर्देशिका, २०८० सम्झनु पर्छ।

(ज) "सूचीकरण" भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम स्वयंसेवक व्यक्ति वा स्वयंसेवक सञ्चालन गर्ने संघ, संस्थालाई नगरविपद् थथ्याङ्क तथा सूचना प्रणालीमा प्रविष्ट गर्ने प्रकृया र परिणामलाई सम्झनु पर्छ।

३. स्वयंसेवक परिचालन र स्वयंसेवक ब्युरोका मार्गदर्शक सिद्धान्तः

(१) यसनिर्देशिका बमोजिम गठित स्वयंसेवक ब्युरोले कार्यसम्पादन गर्दा देहायका मार्गदर्शक सिद्धान्तको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

(क) मानवता

(ख) बहु-सरोकारवालाको सहभागिता

(ग) नगरपालिका, वडा, स्थानीय सूरक्षा निकाय तथा स्थानीय समुदाय सँग सहकार्य

(घ) समावेशीता

(ङ) ऐक्यबद्धता

(च) निष्पक्षता

(छ) तटस्थता

(ज) इमान्दारिता तथा निष्ठा

२.उपदफा ३ (१) मा उल्लेखित मार्गदर्शक सिद्धान्त स्वयंसेवक ब्युरो, स्वयंसेवाका लागि खटिने स्वयंसेवक तथा सामुदायिक विपद् प्रतिकार्य टोलीहरुले यो निर्देशिकाको उद्देश्य बमोजिम कार्यसम्पादनग र्दापालना गर्नु पर्नेछ ।

३. उपदफा ३ (१) मा उल्लेखित मार्गदर्शक सिद्धान्तहरुलाई स्वयंसेवक सङ्गठित र परिचालन गर्ने संघसंस्था वा निकायले पालना गर्नु पर्ने अनुशासन, मापदण्ड तथा आचार संहितामा समेत उल्लेख गरी कार्यान्वियन गर्नु पर्नेछ ।

४. उपदफा (३) बमोजिम अनुशासन तथा आचारसंहिता तयार गर्दा अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुन र मूल्य मान्यता, प्रचलित कानुन, स्थानीय समुदायका सँस्कार, लैङ्गिक समता, फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूको आधारभुत अधिकार र मानव अधिकारको रक्षाका बिषयलाई समेत ध्यान दिनु पर्नेछ ।

४. उद्देश्यः

(१) यस निर्देशिकाको मुख्य उद्देश्य प्राकृतिक र गैर प्राकृतिक विपद्को जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी, प्रति कार्य तथा राहत वितरण तथा व्यवस्थापनका लागि स्वयंसेवकहरुको व्यवस्थित, मर्यादित तथा संस्थागत विकास र परिचालन गरी नगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्व तयारी तथा प्रति कार्यक्षमता संस्थागत एवं सुदृढ गर्नुहो । यस निर्देशिकाका अन्य उद्देश्यहरु देहाय बमोजिम रहेका छन्ः

(क) विपद् व्यवस्थापनका विभिन्न विषय क्षेत्रमा स्वयंसेवकहरुको उत्पादन, गठन तथा विकास गर्नु,

(ख) स्वयंसेवकहरूलाई सङ्गठित गर्नु, उनीहरूको ज्ञान, सिप, दक्षता, अनुशासन र क्रियाशीलता बढाउनु,

(ग) विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा स्वयंसेवाको संस्थागत विकास र परिचालनका लागि नगरपालिका, वडा तथा समुदाय स्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा ब्यवस्थापनको संस्थागत संरचनाको व्यवस्था गर्नु,

(घ) स्वयंसेवक संगठित तथा परिचालन गर्ने संघ संस्था वा निकायका प्रयासलाई एकिकृत, व्यवस्थित र सुदृढ गर्नु,

(ङ) विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा परिचालन हुने स्वयं सेवकहरु बीचआपसी सहयोग, समझदारी, समन्वय र सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउनु,

(ङ) विपद् प्रतिकार्यमा परिचालन हुने विभिन्न संघ संस्थाहरुका स्वयंसेवकहरूको परिचालन र व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्नु ।

५. नगरस्तरिय स्वयंसेवक ब्युरोको गठन र सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) नगरपालिकामा नगरविपद् व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष वा अध्यक्षले तोकेको सदस्यको संयोजकत्वमा आवश्यक संख्यामा नगरस्वयंसेवक ब्युरो गठन गरिनेछ। उक्त ब्युरोमा देहायका निकाय वा संस्थाका प्रमुख वा प्रतिनिधि सदस्य रहन सक्नेछन्।

(क) नगरपालिकाको विपद् व्यस्थापनसमितिका अध्यक्ष वा अध्यक्षले तोकेको सदस्यः संयोजक

(ख) वडा विपद् व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरू मध्येबाट स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितले मनोनयन गरेका २ (दुई) जनाः सदस्य

(ग) प्रमुख वा प्रतिनिधि, ईलाका वा वडाप्रहरी कार्यालयः सदस्य

(घ) प्रमुख वा प्रतिनिधि, नेपाल रेडक्रस सोसाईटीः सदस्य

(ङ) प्रमुख वा प्रतिनिधि, नगर आपतकालिन कार्यसंचालन केन्द्रः सदस्य

(च) प्रमुख वा प्रतिनिधि, नगरपालिकाको बारुणयन्त्र: सदस्य

(ज) नगरपालिका विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क व्यक्ति: सदस्यसचिव।

२. उपदफा ५ (१) कोखण्ड (झ) बमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधि सामान्यतया २ (दुई) वर्षको हुनेछ। तर ती सदस्यलाई पुनःनियुक्ति गर्न वाञ्छनीय छ भन्ने नगरपालिका स्वयंसेवक ब्युरोलाई लागेमा अर्को एक कार्यकालको लागि पुनःमनोनित गर्न बाधा पर्ने छैन।

३. उपदफा ५ (१) बमोजिम ब्युरोको गठन नभएको अवस्थामा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले ब्युरोको काम, कर्तव्य र अधिकार प्रयोग गर्न गराउन सक्नेछ।

६.नगर स्वयंसेवक ब्युरोको बैठक सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) नगर स्वयंसेवक ब्युरोको बैठक संयोजकको अध्यक्षतामा सामान्यतया वर्षको कम्तीमा छ पटक बस्न सक्नेछ। मनसुन पूर्व र आगलागीको समयमा बैठक अनिवार्य रुपमा बस्नु पर्नेछ। तरबैठक बस्न आवश्यक भएमा संयोजकले जुनसुकै समयमा पनि बैठक बोलाउन सक्नेछ।

(२) बैठक सञ्चालनको कार्यविधि नगर स्वयंसेवक ब्युरो आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(३) बैठकको निणर्य सामान्यतया सर्वसम्मत वा बहुमतको आधारमा गरिनेछ। यदि बहुमतको आधारमा निणर्य हुन नसकी मत बराबर भएमा संयोजकको मत निर्णायक हुनेछ।

७. नगर स्वयंसेवक ब्युरोको काम, कर्तव्य र अधिकारः

(१) नगर स्वयंसेवक ब्युरोको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) स्वयंसेवक परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा नगरस्तरिय निर्देशिका, मापदण्ड, आचार संहिता र कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएपछि कार्यान्वयन हुनेछ। तर यस्तो निर्देशिका, मापदण्ड, आचार संहिता र कार्ययोजना राष्ट्रिय स्वयंसेवक ब्युरो र प्रदेश स्वयंसेवक ब्युरोले लागु गरेको प्रतिकूल हुनेग रीत र्जुमा गर्न पाईने छैन।

(ख) नगर स्वयंसेवक संघ सस्था तथा समुहको गठन, क्षमता विकास, परिचालन र व्यवस्थापनमा आवश्यक सहयोग, समन्वय र सहकार्य गर्ने।

(ग) नगरपालिका स्तरमा क्रियाशील स्वयंसेवी संघ संस्था, समुह र स्वयं सेवकको अभिलेख राख्ने वा राख्न लगाउने।

(घ) विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा खटिने स्वयंसेवी संघ संस्था समुह वा स्वयंसेवकलाई तोकिएको निर्देशिका, मापदण्ड र आचारसंहिता पालना गर्न लगाउने।

(ङ) नगरपालिकामा क्रियाशील विभिन्न स्वयंसेवी संघसंस्था, समुह र स्वयंसेवक बीच आपसी सहयोग, सहकार्य र समन्वयको भूमिका निर्वाह गर्ने।

(च) विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यमा स्वयंसेवकको परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य आवश्यक काम गर्ने।

८. नगर ब्युरोको सचिवालय सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) नगर स्वयंसेवक ब्युरोको सचिवालय नगर आपत्कालिन कार्य संचानल केन्द्रको कार्यालयमा रहनेछ।

(२) नगर स्वयंसेवक ब्युरोमा काम गर्ने जनशक्ति र साधन स्रोतको व्यवस्था सम्बन्धित नगरपालिकाले गर्नेछ।

(३) नगर स्वयंसेव कब्युरोले आफ्ना कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन क्षेत्रमा नगरपालिका तहमा क्रियाशील संघ संस्था र निकायहरू सँगआवश्यक समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गर्न सक्नेछ।

९. वडा स्वयंसेवक समिति गठन र काम, कर्तव्य र अधिकार

(१) वडा अध्यक्ष वा निजले तोकेको वडासदस्यको संयोजकत्वमा टोलविकास संस्था, स्थानीय स्काउट, महिला समूह, स्थानीय क्लबका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय शिक्षक, रेडक्रस, अवकास प्राप्त प्रहरी तथा सेनाका प्रतिनिधिहरु, संकटासन्न समुह, सामाजिक क्लवका प्रतिनिधिहरु र अन्य समाजिक अभियान्ताहरु मध्येबाट छरितो खालको वडा विपद् प्रतिकार्य स्वयंसेवक समिति गठन गरिनेछ।

(२) समुदाय वा वडास्तरमा गठित सामुदायिक विपद् प्रति कार्य स्वयंसेवी समूहको ज्ञान, सिप वा क्षमता विकास गर्दा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै निश्चित विषय क्षेत्रको ज्ञान, सिप सम्बन्धी तालिमका साथै विपद्का समयमा बढी जोखिममा हुने महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, शारीरिक रुपमा कमजोर र असक्तहरुलाई दिनु पर्ने प्राथमिकता सम्बन्धमा समेत प्रशिक्षण दिइनेछ।

(३) वडा स्वयंसेवक समितिको बैठक सामान्य तया वर्षको कम्तीमा छ पटक बस्न सक्नेछ। मनसुन पूर्व र आगलागीको समयमा अनिवार्यरुपमा बैठक बस्न पर्नेछ। तर, आवश्यकता अनुसार जुनसुकै समयमा पनि बैठक बस्न सक्नेछ।

(४) संयोजकको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरू मध्ये ज्येष्ठ सदस्यको अध्यक्षतामा बैठक बस्न सक्नेछ।

(६) बैठक सञ्चालनको कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(७) बैठकको निणर्य सामान्यतया सर्वसम्मत वा बहुमतको आधारमा गरिनेछ। यदि बहुमतले निणर्य हुन नसकी मत बराबर भएमा संयोजकको मत निर्णायक हुनेछ ।

(८) वडा स्वयंसेवक समितिको अन्य भूमिका, जिम्मेवारी तथा उत्तरदायीत्व सम्बन्धित नगर स्वयंसेवक ब्युरोले तोके बमोजिम हुनेछ।

१०.समुदायमा स्वयंसेवक समूह गठन र परिचालनः

(१) टोल समुदायका समाजसेवी टोलविकास संस्था, स्थानीय स्काउट, महिला समूह, स्थानीय क्लबका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय शिक्षक, रेडक्रस, अवकास प्राप्त प्रहरी तथा सेनाका प्रतिनिधिहरु र सामाजिक क्लवका प्रतिनिधिहरु र अन्य समाजिक अभियान्ताहरु मध्येबाट छनोट भएका व्यक्तिको संयोजकत्वमा स्वयंसेवक समूहको गठन गर्न सकिनेछ। स्वयंसेवक समूहलाई स्वयंसेवाको विषय क्षेत्र, कामको प्रकृति र विपद् प्रभावको स्तर अनुसार दफा ११ बमोजिम विभिन्न विषय क्षेत्रमा वर्गीकरण गरिनेछ।

(२) समुदाय स्तरमा गठित स्वयंसेवक समूहको ज्ञान, सिप वा क्षमता विकास गर्दा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै निश्चित विषय क्षेत्रको ज्ञान, सिप सम्बन्धी तालिम दिनुका साथै विपद्का समयमा बढी जोखिममा हुने महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक , शारिरीक रुपमा कमजोर र असक्त व्यक्तिहरुलाई दिनु पर्ने प्राथमिकता सम्बन्धमा समेत प्रशिक्षण दिनु पर्नेछ।

(३) समुदाय स्तरको स्वयंसेवक समूहको बैठक र स्वयंसेवकको परिचालन आवश्यकता अनुसार हुनेछ। संयोजकको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरू मध्ये ज्येष्ठ सदस्यको अध्यक्षतामा बैठक बस्न सक्ने छ।

(५) समुदाय स्तरको स्वयंसेवक समूहको अन्य भूमिका, जिम्मेवारी तथा उत्तरदायित्व सम्बन्धी व्यवस्थान गरी ब्युरोले तोके बमोजिम हुनेछ।

११. स्वयंसेवक सम्बन्धी व्यवस्थाः

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा स्वयंसेवाका विषय क्षेत्र निर्धारण गरिनेः

(१) विभिन्न प्रकारका विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने ज्ञान, सिप र क्षमता अनुसार सामान्य सेवा, विशेष दक्ष सेवा, विशिष्ट सेवा आदिमा वर्गिकरण गरी स्वयंसेवक परिचालन गर्न सकिनेछ।

(क) विभिन्न विपद् जोखिम सम्बन्धी सचेतना तथा पूर्व सूचना सम्बन्धी विषय,

(ख) विपदमा परेका व्यक्तिहरुको खोज तथा उद्धार सम्बन्धी विषय,

(ग) प्राथमिक उपचार तथा आधारभूत स्वास्थ्योपचार सम्बन्धी विषय,

(घ) बाढी, पहिरो, नदिकटान, आगलागी, वनडढेलो, चट्याङ, हिम पहिरो, सडक दुर्घटना, हवाई दुर्घटना लगायतका विपद्माखोज, उद्धार गर्न आवश्यक पर्ने विशेष विषय,

(ङ) विपद्बाट भएको क्षतिको द्रुत मूल्याङ्कन र विपद् प्रभावितहरूका लागि जीवनयापनका लागि आवश्यक पर्ने सहायताको लेखा जोखा सम्बन्धी विषय,

(च) सामाजिक सुरक्षा तथा मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी विषय,

(छ) खाद्य लगायतका राहत सामाग्रीको वितरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय,

(ज) अस्थायीआश्रयस्थल, क्याम्प वाक्वारेन्टाइन व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय

(झ) महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, शारिरीक असक्त व्यक्तिहरुको संरक्षण र संवर्द्धन सम्बन्धी विषय,

(ञ) नगर स्वंयसेवक ब्युरोले तोकेका अन्य विषयहरु।

(२) उपदफा ११ (१) बमोजिमका विभिन्न विषय क्षेत्रमा परिचालन हुने र नेपालको प्रचलित कानुन बमोजिम स्थापना भई सञ्चालनमा रहेको कुनै संघ संस्था वा निकायमा आवद्ध भएको वा आफू बसोबास रहेको समुदाय स्तरको विपद् व्यवस्थापन समितिमा सङ्गठित भएको हुनुप र्नेछ।

(३) उपदफा ११ (१) बमोजिमका स्वयंसेवकहरुको परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा यो निर्देशिका अधिनमा रही नगर स्वयंसेवक ब्युरोले आवश्यक अन्य निर्देशिका, मापदण्ड र आचार संहिता तर्जुमा गरी लागु गर्न सक्नेछ।

१२. स्वयंसेवकको योग्यताः

(१) विभिन्न विषय क्षेत्रमा सेवा गर्ने स्वयंसेवकको न्यूनतम योग्यता र अनुभवन गरी स्वयंसेवक ब्युरोले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ। साथै नगर स्वयंसेव कब्युरोले स्वयंसेवकको कार्यक्षेत्र र विषय क्षेत्र अनुसारको अनुभव, योग्ता ज्ञान, सिप, क्षमता र स्तर निर्धारण र प्रमाणित गर्न आवश्यक मापदण्ड निर्धारण गरी लागु गर्नेछ।

(२) नगर स्वयंसेवक ब्युरोले प्रदेश स्वयंसेवक ब्युरो र सम्बन्धित सरोकारवालाहरू सँग समेत आवश्यक समन्वय गरी बिभिन्न विषय क्षेत्रका स्वयंसेवकको अनुभव, योग्यता, ज्ञान,सिप, क्षमता र स्तर निर्धारण, परिक्षण र परिचालन गर्न आवश्यक कार्य शर्त, आचारसंहिता आदि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्नेछ।

१३. स्वयंसेवक सङ्गठित हुनुपर्नेः

(१) विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका विभिन्न क्षेत्रमा स्वयंसेवकको रुपमा काम गर्न वा परिचालन हुन ईच्छुक व्यक्तिले अनुमती प्राप्त संघ,संस्था वा निकायमा सङ्गठित भएको हुनु पर्नेछ। तर प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका सामाजिक संघ संस्था वा सरकारी निकायमा सेवा गरी कम्तिमा पाँच वर्षको अनुभव प्राप्त गरेका व्यक्तिले नगर स्वयंसेवक ब्युरोले जारी गरेको निर्देशिका र आचार संहिता पालना गर्ने गरी स्वयसेवकको रुपमा परिचालन हुन सक्ने छन।

(२) कुनै व्यक्ति विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यमा स्वयंसेवकको रुपमा परिचालन हुँदा निज आफु सङ्गठित संस्थाको प्रतिनिधित्व गरी परिचालित हुनेछ।

(३) उपदफा १४ (२) बमोजिम परिचालन हुने स्वयं सेवकले आफु सङ्गठित भएको संस्थाको नियमानुसारको सेवा सुविधा पाउनेछ।

१४. स्वयंसेवकको काम, कर्तव्यः

(१) स्वयंसेवकको काम, कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछ।

(क) यस निर्देशिका र यस अन्तरगत बनेका स्वयंसेवक मापदण्ड र आचारसंहिताको पालना गर्ने।

(ख) विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यमा परिचालन हुँदा नगर ब्युरोले तोकेको कार्यशर्त बमोजिम कार्य सम्पादन गर्ने।

(ग) विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यमा परिचालन हुँदा प्राप्त शक्ति, स्रोत र अधिकारको जिम्मेवार र जवाफदेही भई पारदर्शी र प्रभावकारी रुपमा उपयोग गर्ने।

१५. स्वयंसेवकको आचार संहिताः

(१) प्रत्येक स्वयंसेवकले विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यमापरिचालन हुँदाकाबखत वा व्यक्तिगत जीवनको अवस्थामा समेत असल आचरण प्रस्तुत गर्नुका साथै तोकिएको आचार संहिता पालन गर्नु पर्नेछ।

(२) स्वयंसेवकले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता नग रस्वयंसेवक ब्युरोले तयार गरी नगर कार्यपालिकाको बैठक बाट स्वीकृत गराई लागु गर्नेछ। तर राष्ट्रिय स्वयंसेव कब्युरोले जारीगरेको उक्त आचार संहिताको प्रतिकूल हुने गरी परिमार्जन गर्न गरिने छैन।

(३) उपदफा १५ (२) बमोजिमको आचार संहितामा नगरब्युरोले आफ्नो परिवेश अनुसार परिमार्जन गरी लागु गर्न सक्ने छन्।

१६. स्वयंसेवकको कार्यकाल सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) कामको प्रकृति अनुसार स्वयंसेवकको कार्य काल सम्बन्धित ब्युरोले तोके बमोजिम हुनेछ। मनासिव कारण विना कुनै पनि स्वयंसेवकलाई तोकिएको समयावधि अगावै स्वयं सेवा गर्नबाट वञ्चित गरिने छैन।

(२) नगर स्वयंसेव कब्युरोले विपद् प्रकृति, विपद् जोखिमको अवस्था र जटिलता अनुसार स्वयंसेवकको उमेर हद निर्धारण गर्नेछ।

१७. स्वयंसेवकको क्षमता विकास सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) स्वयंसेवकको क्षमता विकासकालागि नगर स्वयंसेवक ब्युरोले देहाय बमोजिमका कार्यहरु गर्नुप र्नेछः

(क) स्वयंसेवक आवद्ध विषय क्षेत्र सँग सम्बन्धित शिक्षा, तालिम, प्रशिक्षण र अभ्यास प्रदान गर्ने।

(ख) स्वयंसेवकलाई तोकिएको कार्यसम्पादनका लागिआवश्यक मेशिन, औजार, उपकरण र अन्य सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने।

(ग) बिभिन्न प्रकोपबाट हुने सम्भावित विपद् परिदृष्यमा आधारित कृत्रिम घटना अभ्यास गराउने।

(घ) स्वयंसेवकको क्षमता विकास सम्बन्धी अन्य काम गर्ने, गराउने।

(३) नगर ब्युरोले अनुरोध गरेमा प्राधिकरणले स्वयंसेवकको क्षमता विकास कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ।

(४) नगर ब्युरोले अनुरोध गरेमा प्रदेश स्वयंसेवक ब्युरोले स्वयंसेवक समूहको क्षमता विकास कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ।

(५) नगर स्वयंसेवक ब्युरोले स्वयंसेवकको क्षमता विकासका लागि आवश्यक कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्नु, गराउनु पर्नेछ।

(९) नगर स्वयंसेवक ब्युरोले स्वयंसेवकको क्षमता विकास गर्न प्रचलित कानुन बमोजिम सम्बन्धित संघ संस्था वा निकाय सँग साझेदारी र सहकार्य गर्न सक्नेछन्।

(१०) स्वयंसेवक ब्युरोको क्षमता अभिबृद्धिका लागि स्थानिय आगलागि नियन्त्रक, प्रहरि र आर्मिहरुको निकट समन्वयमा गराउनुपर्नेछ।

१८. स्वयंसेवकको विमा र स्वास्थ्य उपचारसम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) स्वयंसेवक सङ्गठित र परिचालन गर्ने संघ, संस्था वा निकायले आफु सँग सङ्गठित स्वयंसेवकको आवश्यक औषधी उपचार र प्रचलित नियम बमोजिम दुर्घटना विमा गर्नु, गराउनु पर्नेछ।

(२) स्वयंसेवक सङ्गठित र परिचालन गर्ने संघ, संस्था वा निकाय सूचीकृत गर्दा वा ती संघ संस्था वा निकायको विवरण अद्यावधिक गर्दा वा दर्ता नवीकरण गर्दा सम्बन्धित संस्थाले स्वयंसेवकको औषधि उपचार र दुर्घटना विमा सम्बन्धी व्यवस्था भए नभएको सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ।

(३) कुनै स्वयंसेवकको सम्बन्धित संघ संस्था वा निकायले औषधि उपचार र दुर्घटना विमा सम्बन्धी व्यवस्था गरेको नपाईएमा नगर स्वयंसेवक ब्युरोले औषधि उपचार र दुर्घटना विमा सम्बन्धी व्यवस्था गर्नुग राउनु पर्नेछ।

१९. स्वयंसेवक सेवा मुक्त सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) कुनै स्वयं सेवकले तोकिएको आचार संहिताको पालना नगरेमा वा तोकिएको जिम्मेवारी पुरागरेको नदेखिएमा नगर ब्युरोले उक्त स्वयंसेवकलाई स्वयं सेवा गर्नबाट हटाउन सम्बन्धित संघसंस्था वा निकायलाई निर्देशन दिनेछ। सम्बन्धित संघ संस्था वा निकायले सो निर्देशनको तत्काल पालना गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा १९ (१) बमोजिम दिएको निर्देशन नगर ब्युरोले आफुले दिएको निर्देशन सम्बन्धी जानकारी वडा तथा समुदायका स्वयंसेवक टोलीलाइ र सरोकारवाला संघ संस्थालाई दिनु पर्नेछ।

(३) नगर स्वयंसेवक ब्युरोले समय समयमा स्वयंसेवक परिचालनको निरीक्षण र अनुगमन गर्नेछ। निरीक्षण र अनुगमनका क्रममा कुनै स्वयंसेवकलाई स्वयंसेवाबाट हटाउनु पर्ने देखिएमा तुरन्त हटाउन सम्बन्धित संघ संस्था वा निकाय र स्वयंसेवक ब्युरोलाई निर्देशन दिन सक्नेछ।

(४) कुनै स्वयंसेवकले कुनै कसुर गरेको देखिएमा कसुरको गाम्भीर्यता हेरी प्रचलित कानुन बमोजिम कारवाही हुनेछ।

२०.स्वयंसेवाको कदर तथा सम्मानः

(१) स्वयंसेवकको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा नगर ब्युरोले नगद पुरस्कारका साथै प्रोत्साहन वा कदर गर्न सक्नेछ। यस सम्बन्धी विधि र मापदण्ड नगर ब्युरोले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

२१. नगरपालिकाकोभूमिकाः

(१) नगरपालिकाको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) नगर स्वयंसेवक ब्युरोका साथै वडा तथा समुदाय तहमा स्वयंसेवक समूहगठन र सञ्चालन गर्न सहयोग गर्ने।

(ख) नगरपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति वा ब्युरोले पेशगरेको स्वयंसेवक विकास तथा परिचालन योजना नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी लागु गर्ने, गराउने।

(ग) नगरपालिका अन्तरगत विपद् पूर्व तयारी र विपद् प्रतिकार्यमा स्वयंसेवकको प्रबन्ध र प्रभावकारी परिचालन गर्न स्वयंसेवक सङ्गठित र परिचालन गर्ने संघ संस्था वा निकाय सँग समन्वय र सहकार्य गर्न नगर स्वयंसेवक ब्युरोलाई सहयोग गर्ने ।

(घ) स्वयंसेवक विकास र परिचालनका लागि उपलब्ध स्थानीय स्रोत परिचालन गर्नुका साथै प्रदेश सरकार र राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा ब्यवस्थापन प्राधिकरण सँगसमन्वय गरी अन्य आवश्यक स्रोत साधन जुटाउन नगरपालिका ब्युरोलाई सहयोग गर्ने ।

(ङ) स्वयंसेवक विकास र परिचालनका लागि रेडक्रस, राजनैतिक दलहरू, अन्य सामाजिक संघ, संस्था वा निकायहरू सँग सहकार्य र समन्वय गर्न नगर स्वयंसेवक ब्युरोलाई सहयोग गर्ने ।

(च) नगरस्वयंसेवकब्युरो, वडास्वयंसेवकपरिचालनसमिति र सामुदायिकस्वयंसेवकसमूहहरूलेगरेकाकार्यकोअनुगमन, मूल्याङ्कनगर्नेगराउने ।

२२. सुरक्षा निकायको भूमिकाः

(१) सुरक्षा निकायको भूमिका देहायबमोजिम हुनेछः

(क) नगर स्वयंसेवक ब्युरोले, नगर, वडा तथा समुदायमा रहेका स्वयंसेवकको क्षमता विकासका लागि माग बमोजिम आवश्यक तालिम तथा अभ्यास प्रदान कार्यमा सहयोग गर्ने ।

(ख) विपद् पूर्वतयारी अभ्यासर विपद् प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरुमा सम्बन्धित स्वयंसेवक ब्युरो र स्वयंसेवक समूह बीच समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

(ग) स्वयंसेवक परिचालन आचार संहिता र अनुशासनको पालना गर्न, गराउन सहयोग गर्ने ।

२३. विषयगत सरकारी निकायको वा कार्यालयहरूको भूमिकाः

(१) नगरपालिकाका विषयगत शाखा, आफ्नो विषय क्षेत्र सँग सम्बन्धित स्वयंसेवकउ त्पादन गर्ने, क्षमता विकास गर्ने र प्रभावकारी परिचालन गर्ने सम्बन्धमा नगर स्वयंसेवक ब्युरोलाई सहयोग र समन्वय गर्ने ।

२४. गैर सरकारी संघसंस्था, राजनीतिक दल र निजी प्रतिष्ठानहरूको भूमिकाः

(१) गैर सरकारी संघ संस्था, राजनितिक दल र निजी प्रतिष्ठानहरुको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) विपद् पूर्वतयारी तथा विपद् प्रतिकार्यको समयमा नगर स्वयंसेवक ब्युरो र सुरक्षा निकायहरु बीच सहयोग, समन्वय र सहकार्य गरी जन धनको रक्षा गर्ने ।

(ख) तोकिएको निर्देशिका, मापदण्ड र आचार संहिता अन्तरगत रही आफ्नो विषय क्षेत्र अनुरुपका स्वयंसेवक सङ्गठित गर्न, सूचीकरण गर्न, क्षमता विकास गर्न र परिचालन गर्न नगरपालिका स्वयंसेवक ब्युरो सँगआवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

२५. बजेट तथा आर्थिक व्यवस्थाः

(१) विभिन्न विषय क्षेत्रमा स्वयंसेवक सङ्गठित गर्न, क्षमता विकास गर्न र परिचालन गर्नआवश्यक बजेट तथा आर्थिक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) नगरपालिका भित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा ब्यवस्थापनका लागि खटिएका स्वयंसेवकहरुका लागि नगरपालिकाले आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(ख) सरकारी, गैर सरकारी संघ, संस्था वा निजी क्षेत्र बाट खटिएका स्वयंसेवकको मानवोचित आवश्यक खर्च, औषधि उपचार व्यवस्था र विमाको प्रवन्ध स्वयंसेवक सङ्गठित र परिचालन गर्ने संघ, संस्था वा निकायले गर्नु पर्नेछ ।

(ग) स्वयंसेवक सङ्गठित गर्ने संघ, संस्था वा निकायले आफु सँग संगठित वा आवद्ध नै स्वयंसेवकलाई निजले गर्ने कामको प्रकृति, विषय क्षेत्र र कार्य बोझ अनुसार स्वयं सेवामा खट्दा आवश्यक पर्ने न्यूनतम बन्दो बस्तीका सामग्री, पोशाक, ब्यक्तिगत सुरक्षा र आधारभुत आवश्यकता सम्बोधन गर्ने सेवा सुविधा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(२) नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार स्वयंसेवक परिचालन गर्न बजेट विनियोजन गर्ने, खर्चको फाँटवारी राख्ने र आर्थिक कारोवारको लेखापालन र लेखा परीक्षण गराउने साथै समय समयमा खर्चको विवरण सार्वजनिक गर्ने गर्नु पर्नेछ ।

(३) गैर सरकारी संघ, संस्था वा निकाय र निजी प्रतिष्ठान लगायत मानवीय सहायतामा क्रियाशील जुन सुकै सङ्गठन मार्फत परिचालन हुने स्वयंसेवक परिचालन खर्चको लेखा परीक्षण प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।

२६. निर्देशिका कार्यान्वयनः

(१) नगर,वडा तथा समुदायमा रहेका स्वयंसेवकहरु तथा स्वयंसेवकको परिचालन गर्ने संस्थाहरुले यस निर्देशिकाको कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने छन् ।

२७. पुनरावलोकन र अद्याबधिक सम्बन्धी व्यवस्थाः (१) नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार यो निर्देशिका अद्याबधिक र परिमार्जन गर्नेछ ।

२८. अनुगमन तथा मूल्याङकनः

नगर भित्र ब्युरोले विपद जोखिम र न्यूनीकरण तथा ब्यवस्थापनका लागि गरिएका कामको उपलब्धी लगायतको अनुमगन मुल्याङ्कनको जिम्मेवारी ब्युरोका संयोजक तथा प्रमुख एवं नगर विपद् व्यवस्थापन समितिबाट हुनेछ ।

२९. अभिलेख तथा प्रतिवेदनः

स्वयंसेबक ब्युरोको विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा ब्यवस्थापनमा गरेको कार्यहरुको चुस्त अभिलेख राखी बार्षिक कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन अक्ष्यक्ष मार्फत नगर विपद् व्यवस्थापन समिति र नगर कार्यपालिकाको बैठकमा पेस गर्नु पर्ने छ । साथै जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिलाई समेत उक्त प्रतिवेदन पेश गर्न सक्नेछ ।

३०. वाधा, अड्काउ फुकाउने सम्बन्धमाः

यो निर्देशिका कार्यान्वयन गर्दा कुनै द्विविधा वा बाधा आइ परेमा नगरपालिकाले बाधा अड्काउ फुकाउने वा द्विविधाको निवारण गर्नेछ ।

अनुसूची - १

स्वयंसेवक र स्वयंसेवक समूहको कार्य विवरण

(१) विपद् पूर्वतयारी र विपद् प्रतिकार्य सम्बन्धी कार्यमा खटिने स्वयंसेवकको विषय क्षेत्र, कार्य प्रकृति र मात्रा अनुसार स्वयंसेवक, स्वयंसेवक समूह र तिनको कार्य विवरण नगर स्वयंसेवक ब्युरोले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(२) नगर स्वयंसेवक ब्युरोले स्वयंसेवकको विषय क्षेत्र, कार्य प्रकृति र विपद् फैलावटको आयतन अनुसार कार्य विवरण तयार गरी यस अनुसूचीमा समावेश गर्नेछ।

अनुसूची - २

स्वयंसेवक सूचीकरण फाराम

(१) विपद् पूर्वतयारी तथा विपद् प्रतिकार्यमा परिचालन हुने स्वयंसेवक सूचिकरण सम्बन्धी फाराम नगर स्वयंसेवक ब्युरोले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ । नगरपालिका भित्रका वडा तथा समुदायमा र स्वयंसेवक संगठित एवं परिचालन गर्न नगर स्वयंसेवक सुचीकरण फाराम यस अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ ।

अनुसूची – २

स्वयंसेवक आवेदन फाराम

१) नाम, थर:		फोटो
२) ठेगाना:		
अस्थायी ठेगाना:	**स्थायी ठेगाना:**	
गा.पा/न.पा/उ.म.न.पा/म.न.पा	गा.पा/न.पा/उ.म.न.पा/म.न.पा	
वार्ड नः	वार्ड नः	
टोल/मार्ग/चोकः	टोल/मार्ग/चोकः	
जिल्लाः	जिल्लाः	
प्रदेशः	प्रदेशः	
३) ना.प्र.नं. /रा. परिचय पत्र न:		
जारि मिति र जिल्ला		
४) पेशा:		
५) सम्पर्क:		
टेलिफोन नः	मोबाईल नः	
ईमेल आईडीः		
ठेगानाः		
६) आवद्ध संस्थाको नाम:		
संस्था दर्ता नः	दर्ता मितिः	
सम्पर्क नम्बरः		
टेलिफोन नः	ईमेल आईडीः	
७)तालिम (लिएको/नलिएको):		
लिएको भए तालिमको नामः		
तालिमको विषय/प्रकार/किसिमः		
विषयसँग सम्बन्धित अन्य तालिमहरूः		

....

आवेदकको दस्तखत